



augustus 1999

Het boeiende leven van Wilde Kamhoenders

E.J.F.G.

augustus 1999

Het boeiende leven van Wilde Kamhoenders

Inhoud:

Omslag voor, binnenkant : wetenschappelijke namen Genus *Gallus*

Inhoudspagina

Programma 2^{de} Kamhoenderdag van de E.J.F.G.

Eclipsrui bij vogels ... Ludo Pinceel

Foto's van *Gallus gallus bankiva* en *Gallus sonneratii* Pierre Hermans

Instandhoudingsadviezen Pierre Hermans

Ontwerp structuur E.J.F.G. Ludo Pinceel

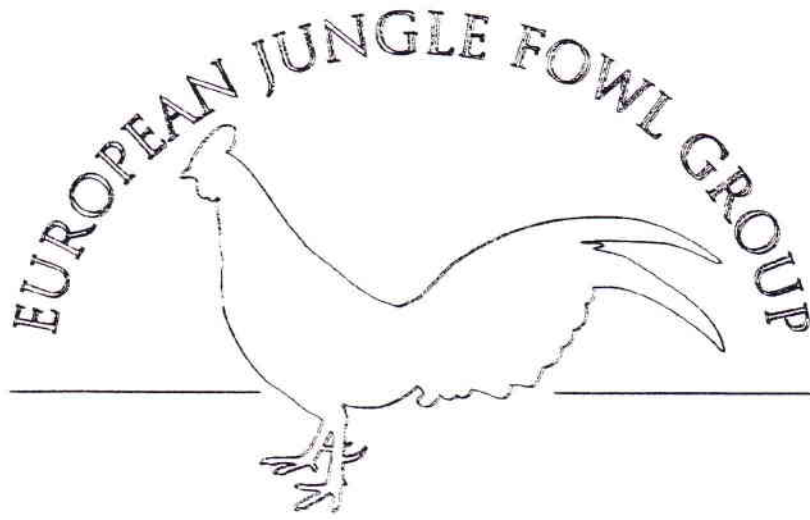
E.J.F.G. Stamboek-Identificatiefiche Pierre Hermans

D N A en Kamhoenders Han Assink

Vragenformulier « Gezondheidsonderzoek » Loi Burger

Vragenformulier « Vergelijkend Voedingsonderzoek » Patrick van Aalst

E.J.F.G. Jaarverslag 1998 - Vooruitzichten 1999 Pierre Hermans



2^{de} Kamhoenderdag van de EJFG Kasteelpark Born (NL)

Zaterdag 07 augustus 1999

PROGRAMMA :

Inschrijving: Koffie en vlaai vanaf 10.00 uur in de educatieve ruimte

- | | | |
|-------|---|-------------------|
| 10.30 | Welkom en inleiding | Han Assink |
| 11.00 | Dierenpark Born : een blik in de toekomst | Martin Benders |
| 11.20 | De ondersoorten van Gallus gallus : een kritisch overzicht | Ludo Pinceel |
| 12.20 | Bestanden in Europa : toekomstige ontwikkelingen inzake een verstandig beheer | Pierre Hermans |
| 13.00 | lunch in " 't doolke " : uitgebreide boerenkoffietafel met drank | |
| 14.00 | Projecten van de EJFG : | |
| | DNA project en update | Han Assink |
| | Gezondheidsonderzoek | Loi Burger |
| | Vergelijkend voedingsonderzoek | Patrick van Aalst |
| 15.30 | Koffie en geleide rondgang door Kasteelpark Born | |
| 17.00 | Afscheidsdrink en stevige hap, aangeboden door Kasteelpark Born | |

Genus *Gallus* Brisson

Gallus gallus (Linné, 1758)

Gallus gallus gallus (Linné, 1758)

Gallus gallus spadiceus (Bonaterre, 1791)

Gallus gallus bankiva Temminck, 1813

Gallus gallus murghi Robinson & Kloss, 1920

Gallus gallus jabouillei Delacour & Kinnear, 1928

Gallus varius (Shaw, 1798)

Gallus sonneratii Temminck, 1813

Gallus lafayetii Lesson, 1831

Eclips Rui bij Vogels

En in het bijzonder bij Kamhoenders...

Door: Ludo Pinceel

1. Het probleem

Kamhoenders vormen een groep die tot de fazanten behoort, daar is iedereen het over eens.

Zowat alle fazanten die we kennen vertonen het hele jaar door hetzelfde verenpak. Het is algemeen geweten dat de mannetjes meestal prachtig uitgedost zijn terwijl de wijfjes gewoonlijk een onopvallend camouflagekleed bezitten. Daarop zijn er slechts enkele uitzonderingen, zoals bij de Wallichfazant, waar de kleurverschillen tussen de geslachten niet zo opvallend zijn en zoals bij de oorfazanten, waar mannetjes en wijfjes allebei hetzelfde sierlijke uiterlijk hebben. Onze wilde kamhoenders vormen hierop geen uitzondering; ook daar zijn de hanen heel wat fraaier gekleurd dan de hennen.

Toch vormen de kamhoenders een buitenbeentje: bij twee van de vier soorten wilde kamhoenders komt er namelijk een tussenrui voor. De mannetjes van het rode kamhoen en die van het sonnerathoen verliezen tijdens de zomer hun opvallende halsveren, en vervangen die door saaie zwarte veren. Men zegt dat ze dan een schaduwkleed vertonen. De rui die dat schaduwkleed doet ontstaan wordt de eclipsrui genoemd. Het gaat hier duidelijk om een onvolledige rui die voornamelijk de kop- en halsstreek aangaat.

Waar die eclipsrui van de kamhoenders uniek schijnt te zijn binnen de groep van de fazanten, wordt hij daarentegen bij andere vogelgroepen vaak algemeen aangetroffen. Zo kennen we een volledige eclipsrui met een daarop volgend schaduwkleed bij veel watervogels (*Anatidae*), bij bijeneters (*Meropidae*), bij weervogels (*Ploceidae*), bij rupsvogels (*Campephagidae*), en bij honingzuigers (*Nectariniidae*). Een onvolledige eclipsrui van de halsstreek wordt ook bij één soort snipachtige steltlopers (*Scolopacidae*), namelijk bij het kemphaantje (*Philomachus pugnax*) aangetroffen en ook een aantal meeuwen (*Laridae*) zoals de kokmeeuw, vertonen een onvolledige koprui.

2. Meer over de rui

Vogels hebben veren.

Een belangrijke functie van de dekveren is het lichaam te beschermen tegen alle mogelijke milieuinvloeden. Ook als isolatie spelen deze veren een belangrijke rol; vogels zijn immers warmbloedige dieren, net zoals wij. Een ander veertype vormen de pennen. Die zijn dan weer van belang voor het vliegen en sturen. Daarnaast spelen vorm en kleur van het verenkleed als geheel ook een belangrijke rol in de bepaling van het uiterlijk van de vogel. Dit uiterlijk kan erop gericht zijn niet op te vallen in de omgeving, maar het kan evengoed ontworpen zijn om dat zoveel mogelijk te doen.

Vandaar dat we bij de diverse vogelsoorten niet alleen de best gecamoufleerde, maar ook de meest schitterende kostuums terugvinden.

Maar kostuums verslijten bij het dragen, zo ook het verenpak van onze vogels. Vandaar dat met een zekere regelmaat een verschijnsel optreedt, waarbij dat verenpak geheel of gedeeltelijk wordt vervangen. We spreken over de rui. De oude veren vallen uit en vanuit de papillen in de huid groeien er weer nieuwe. Deze rui kan geleidelijk gebeuren, zodat hij weinig opvalt, of vrij plots. Bij watervogels vallen alle slagpennen tegelijk uit, zodat de dieren tijdelijk hun vliegvermogen verliezen. Bij andere groepen, zoals de hoenderachtigen, blijven de dieren

meestal in staat tot vliegen, omdat de pennen geleidelijk wisselen. De rui kan zowat overal tegelijk op het lichaam beginnen, zoals bij de Californische kuifkwartel, eerst bij de staart, zoals bij de kalkoen, of eerst aan de buikzijde, zoals bij kraaghoen, bobwhite of kwartel.

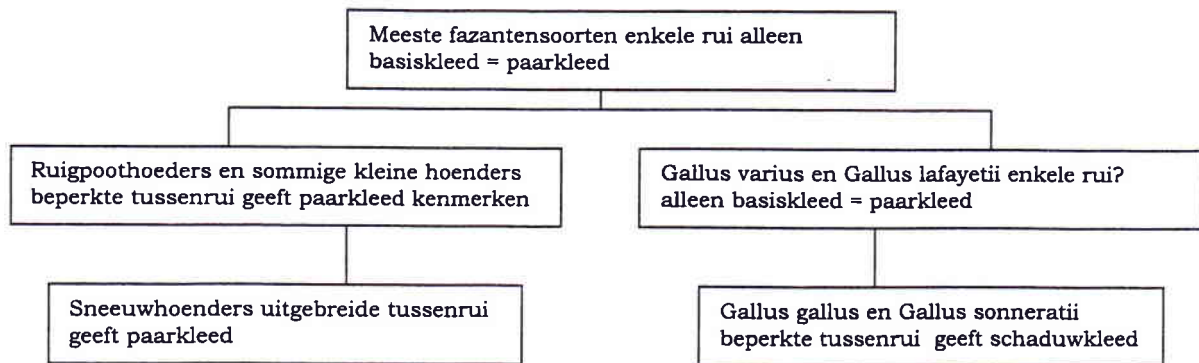
Wanneer nestvlinders uitkomen zijn ze reeds volledig overdekt met donsveertjes. Tijdens de eerste rui verwisselen de dieren hun donskleed, waarmee ze geboren worden, voor hun jeugdkleed. Deze rui is eigenlijk reeds bezig wanneer ze uit het ei komen, want na enkele dagen al verschijnen er vleugel- en staartpennen. De kopstreek is steeds laatst aan de beurt en kan nog donsveertjes vertonen, wanneer de tweede rui begint. Dit is meestal het geval wanneer de dieren 4 à 6 weken oud zijn. Ook nu weer begint de rui meestal met de slagpennen. Kalkoenen en kippen - zowel de gedomesticeerde als de wilde vormen - ruien echter eerst hun staartveren. Ook nu is de kopstreek de laatste om te ruien. In de literatuur vind je vaak zogenaamde uitzonderingen vermeld, zoals de edelfazanten en de Noord-Amerikaanse kwartels. Het gaat hier echter duidelijk om een verwarring: de tweede rui begint namelijk op het ogenblik dat de kopveren hun eerste rui doormaken.

Na 2 à 3 maanden heeft het derde kleed het jeugdkleed volledig vervangen, op de buitenste slagpennen na, die bij de meeste vogels bijna een jaar aanwezig zullen blijven. Ze worden dan pas vervangen bij de eerste volledige rui, onmiddellijk na het broedseizoen. Hokko's, grootpoothoenders en ook francolijnen, ruien hun slagpennen echter wel en dat kan ook het geval zijn bij edelfazanten, kippen en tamme kalkoenen. Die laatste ruien hun slagpennen volledig tijdens de eerste winter, terwijl 'Wild turkeys' hun buitenste slagpennen houden. Bij hoenderachtige vogels is het derde kleed meestal ineens het definitieve, dat dan zonder variatie herhaald wordt gedurende de volgende jaren. Sommige auteurs wijzen op verschillen tussen dit eerste volwassen kleed en de latere. Anderen zijn van mening dat bij vogelsoorten die slechts laat 'op kleur' komen, de rui gewoon langzamer verloopt, zoals ondermeer bij meeuwen en bij roofvogels is vastgesteld. De betrokken soorten ruien dan verder ook maar één keer per jaar in de herfst.

Bij watervogels en speciaal bij heel wat eenden, is het derde kleed een overgangskleed. De jonge mannetjes lijken dan erg op de wijfjes. Pas na een vierde rui krijgen ze het zogenaamde prachtkleed. Ze zullen verder ieder jaar twee keer volledig ruien: het overgangskleed dat ook wel eclipskleed genoemd wordt en het prachtkleed of bruidskleed wisselen elkaar hier af. Merkwaardig is dat ook bij watervogels zonder schaduwkleed zoals witte en zwarte zwanen, zulk een dubbele rui werd vastgesteld. Een andere groep waar we een opvallend verschil zien tussen opeenvolgende ruien, zijn de sneeuwhoenders. Daar heeft de rui een seizoen-dimorfisme tot gevolg, waarbij de dieren wit zijn in de winter en wildkleurig gedurende de zomer. Bij sommige sneeuwhoenders wordt trouwens een drievoudige rui per jaar vastgesteld.

Eén maal, twee maal of zelfs drie maal ruien per jaar, en dat dan volledig of onvolledig: er is duidelijk heel wat variatie in de rui. Als we er dan rekening mee houden welke veren precies vervangen worden en in welke volgorde en wanneer precies, dan begrijpen we dat er hier voor de liefhebbers nog een boeiend studieterrein te ontginnen valt. Het zijn HUMPHREY & PARKS die in 1959 voor het eerst een indeling van de rui patronen hebben voorgesteld en deze wordt nog steeds gevolgd. Het komt hierop neer dat er per jaar 1, 2 of 3 ruien zijn. Indien er meer dan één rui is kunnen de andere onvolledig of volledig zijn. Volgens die indeling vinden we de eenden terug in groep 2b: dwz. met twee volledige ruien; de kamhoenders vallen uiteen in twee groepen: *varius* en *lafayetii* belanden in groep 1 met slechts één rui per jaar en *Gallus* en *sonnerati* horen in groep 2a: dwz. Een volledige en een gedeeltelijke rui. De meeste fazanten blijken in groep 1 thuis te horen. Een aantal andere hoenderachtigen echter, zoals de ruigpoothoenders, vinden we ook in groep 2a terug. Merkwaardig echter is dat hier de gedeeltelijke rui voor de paartijd plaatsvindt en dus eigenlijk het prachtkleed levert, dit in tegenstelling tot de kamhoenders, waar de gedeeltelijke rui een schaduwkleed (= rustkleed) geeft.

Rui-schema's bij hoenders



schematisch overzicht van de verschillende rui-mogelijkheden volgens de klassieke opvattingen :

- *Gallus varius en lafayetei gedragen zich als 'gewone fazanten'*
- *Gallus gallus en sonneratii zijn 'buitenbeentjes'*

3. Meer over de eclipsrui

De term eclipsrui, in de betekenis van het verdwijnen van het opvallend gekleurde prachtkleed en het vervangen ervan door een onopvallend schaduwkleed, wordt reeds vrij lang gehanteerd voor de eenden.

Zoals reeds vermeld komt het verschijnsel echter bij heel wat vogelgroepen voor. Bij hoenderachtigen is het echter uitzonderlijk en het zijn onze kamhoenders die hier met de eer gaan lopen.

De eerste die melding maakt van deze eclipsrui is Stuart BAKER in 1920 en in 1928, ook BEEBE bespreekt de eclips in zijn magistraal werk. Een verkeerde interpretatie van de teksten (vnl. Die van BAKER, 1920) leidde ertoe dat we in de latere literatuur (om. DELACOUR, 1951) kunnen lezen dat drie *Gallus*-soorten de eclipsrui vertonen.

Enkel het groene kamhoen (*Gallus varius*) ontsnapt aan de eer. Nog merkwaardiger is dat de enige twee onderzoekers die de eclipsrui bij kamhoenders serieus bestudeerden (KIMBALL, 1958 en MOREJOHN, 1968) het lafayettehoen eveneens laten eclipseren. Zelfs in de cursus van de afdeling 'Poultry science' van Amerikaanse universiteiten (LUCAS & STETTENHEIM, 1972) vinden we deze onwaarheid nog terug.

Een dubbele rui kost heel wat extra bouwstoffen en energie en moet dus een evolutioneel voordeel opleveren. Eenden verliezen tijdens de zomerrui al hun slagpennen tegelijk. Het is duidelijk dat ze dan extra kwetsbaar zijn en door een camouflagepakje aan te trekken hun levenskansen aanzienlijk verhogen. Hetzelfde idee kan gelden voor een reeks andere vogelsoorten, zoals de weervogels. Nu kan je niet zeggen dat kamhoenders tijdens de eclipsfase echt gecamoufleerd zijn. Ze hebben wel hun opvallend gekleurde halsveren gelaten en trekken in de plaats een puriteins, zwart pakje aan. Ook belangrijk is dat hun gedrag eveneens verandert. Met de kleuren is ook het hele hanige gedoe verdwenen en in plaats van een dominant dier, krijgen we een kruiperige bangerd. De havik is een duif geworden.

Wanneer eenden gecastreerd worden, verliezen ze het vermogen om in eclipsrui te gaan. Het schaduwkleed komt dan niet meer voor. Daaruit leidden de onderzoekers af dat het prachtkleed van de mannetjes hun basiskleed is. Bij fazanten, die geen eclipsrui vertonen is er maar één kleed en dat is ook daar het prachtkleed. Het is logisch dat de wetenschappers ook bij de wilde kamhoenders het prachtkleed als basiskleed beschouwen. Dat mannelijk prachtkleed is vanuit evolutionaire overwegingen noodzakelijk voor de mannetjes, willen ze hun genen in de volgende generatie laten verderleven. Uit alle onderzoek is namelijk gebleken dat

in de natuur de wijfjes beslissen welk mannetje de vader van hun jongen zal zijn. Daarom zijn alle selectiekrachten erop gericht de mannetjes aantrekkelijker te maken.

Reeds DELACOUR heeft erop gewezen hoe opvallend het is dat wijfjes van verwante fazantensoorten erg moeilijk uit elkaar te houden zijn, terwijl mannetjes vaak grote verschillen vertonen. Dit wijst erop dat de seksuele selectie voornamelijk de mannetjes heeft getroffen. Ik zeg getroffen, omdat de mannetjes, door uit noodzaak erg opvallend te worden, niet alleen enorm moeten investeren in hun uiterlijk, maar hierdoor ook uiterst kwetsbaar worden tov. predatoren. De zogenaamde 'handicap-hypothese' gaat ervan uit dat juist daardoor alleen supermannetjes de 'struggle for life' volhouden en dus goede partners zijn voor de kieskeurige wijfjes. De arme mannetjes moeten dus tot in het absurde wedijveren om tegemoet te komen aan de grillen van de wijfjes, willen ze hun genen in een nageslacht vereeuwigd zien.

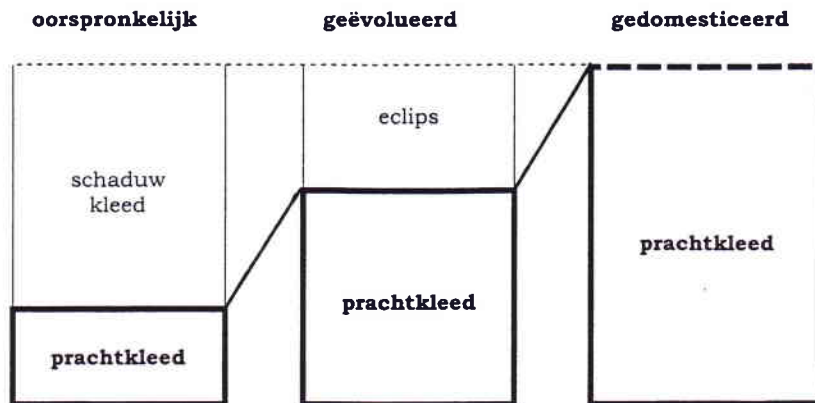
Waar halen de twee soorten kamhoenders de eer om als enige te eclipseren? De wetenschappelijke bronnen stellen vast, onderzoeken en beschrijven, maar verklaren niet. KIMBALL (1958) en vooral MOREJOHN (1968) brengen heel wat onderzoeksresultaten aan, maar komen evenmin tot besluiten. Enkele interessante feiten op een rijtje gezet:

- enkel en alleen zuivere wilde kamhoenders vertonen een eclipsrui (KIMBALL); grappig is dat de rode kamhoenders van MOREJOHN er geen vertoonden; ook de kamhoenders waarop KRUIJT (1964) werkte eclipserden niet...
- castratie doet de eclipsrui bij kamhoenders niet verdwijnen, dit in tegenstelling met wat voor eenden het geval is;
- vrouwelijke sonnerathoenders vertonen eveneens een dubbele rui, die echter niet opvalt, daar de halsveren door gelijkaardige veren vervangen worden;
- toedienen van vrouwelijke geslachtshormonen kan eclipsrui veroorzaken;
- toedienen van mannelijke geslachtshormonen kan de eclipsrui uitstellen of zelfs verhinderen naargelang het moment van toedienen en de dosering;
- introductie van vruchtbare hennen bij een haan, kan de eclipsrui tot een maand lang uitstellen;
- rode kamhoenders vertonen in het wild zogenaamde 'seriële monogamie', wat wil zeggen dat ze tijdens de broedtijd en het grootbrengen der jongen in paren leven waarbij allebei de partners gedurende een zekere tijd in hun jongen investeren.

Wat kunnen we nu met deze legpuzzel beginnen? We veronderstellen:

- 'normale' fazanten vertonen een enkele rui en hun basiskleed is meestal door seksuele selectie naar een echt prachtkleed geëvolueerd; daardoor zijn de mannetjes wel erg kwetsbaar (argusfazant!) maar aangezien er polygamie heerst zijn ze niet erg kostbaar;
- bij fazanten die eerder monogaam leven, zoals de oorfazanten, hebben de wijfjes secundair een gelijkend prachtkleed aangenomen - mannetjes zijn hier bijna zo kostbaar als wijfjes; vergelijk met de toestand bij vb. ganzen, duiven en papegaaien waar ook de beide geslachten een prachtkleed vertonen;
- de oervorm van de kamhoenders vertoonde enkel het basiskleed met korte, afgeronde veren, dat we nog terugvinden bij eilandvorm *Gallus varius*, waar het tot een klassiek prachtkleed evolueerde; volgens deze redenering zou het groene kamhoen tot voor kort polygaam moeten geleefd hebben;
- bij de drie andere soorten die van de continentale vorm (superspecies *gallus*) afstammen zou dan onder druk van seksuele selectie door de wijfjes een beperkte tussenrui ontstaan zijn, die voor paarkleedkenmerken zorgde wat te vergelijken is met wat we nu nog bij ruigpoothoenders en sommige kleine hoenderachtigterugvinden;

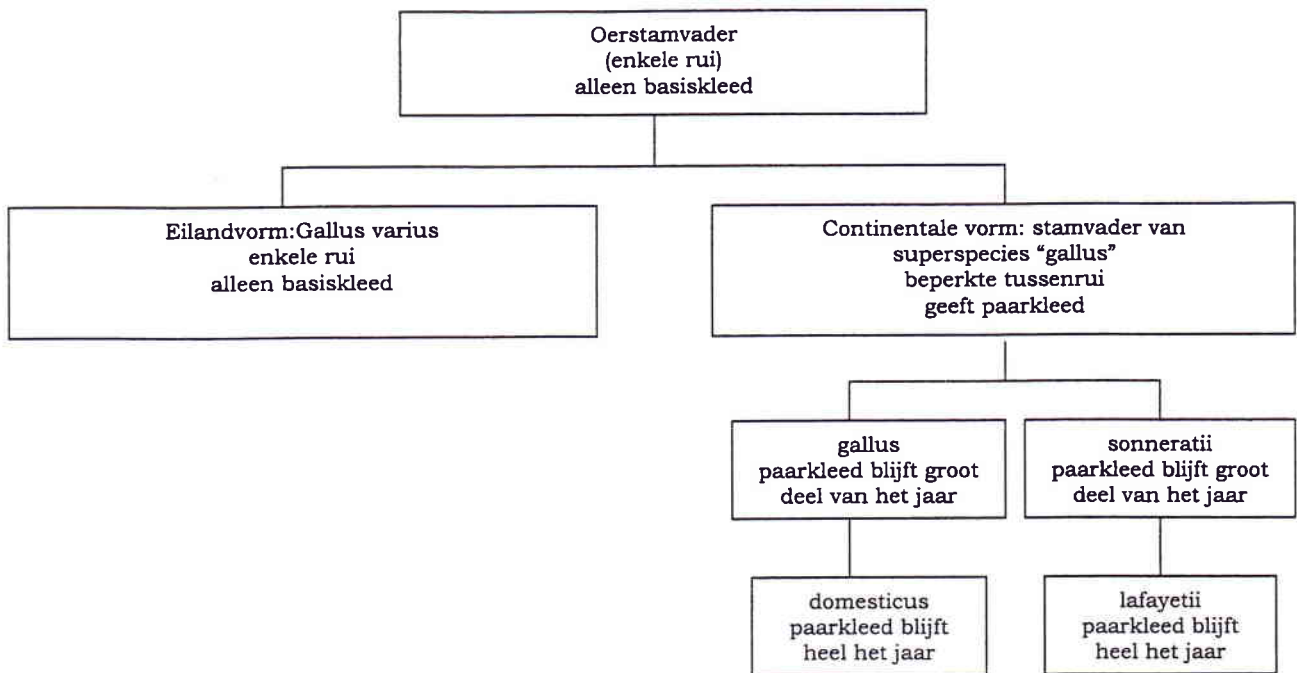
Alternatieve hypothese



Zo zou het rode kamhoen geëvolueerd kunnen zijn

- het ruïen van de schitterend gekleurde veren van kop en halsstreek werd steeds verder uitgesteld, zodat het uiteindelijk in de zomer gebeurde, wat het eclipskleed tot gevolg had; de seksuele activiteit van het mannetje speelde hierin een belangrijke rol; een dergelijke desynchronisatie tussen de rui van kop-en halsveren en die van de rest van het lichaam is vaker vastgesteld, zij het niet met dergelijke opvallende gevolgen;
- bij de continentale vorm van het kamhoen was er een evolutie van een kort wisselkleed, om ten gepasten tijde de hennen te verleiden, naar een echt prachtkleed dat een steeds langere periode ging innemen, terwijl het basiskleed uiteindelijk tot een tweetal maanden werd beperkt;
- onze manier van kippen houden: in tomen met een beperkt aantal hanen en een heleboel hennen van verschillende leeftijden, heeft de hanen tot een nieuw afwijkend gedrag (vulgaire polygamie) gedwongen, waarbij bij de dominante, seksueel het jaar rond actieve haan de eclipsrui helemaal uitbleef; een eclipsrui die hij zich trouwens niet meer kon permitteren;
- deze ver doorgedreven masculinisatie van onze huiskippen uit zich zelfs in de kenmerken van de hennen: grote kam en kinlellen en de ontwikkeling van sporen;
- blijft het ontbreken van de eclipsrui bij het lafayettehoen; dit dier is inmiddels eveneens een eilandvorm geworden en we zouden daar een evolutie kunnen veronderstellen, die vergelijkbaar is met wat met onze huiskippen gebeurd is; wie weet immers hoe weinig hanen er op een bepaald moment in die geïsoleerde populatie aanwezig waren... feit is dat de haan van deze soort zeker de meest agressieve is, wat bewijst dat het hem niet ontbreekt aan mannelijke hormonen;
- over deze soort schrijft DELACOUR in 1977, dat er geen echte eclips optreedt, maar dat de rui van het halsbehang langzaam verloopt, terwijl er wel een verschrompeling van de kam optreedt (een ander eclips-kenmerk); het is duidelijk dat er hier nog heel wat onderzoek kan en moet gebeuren!

Evolutie van genus *Gallus*



dit is een alternatieve hypothese die uiteraard om verdere bevestiging vraagt

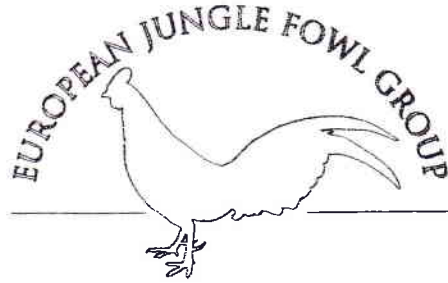


Gallus gallus bankiva

(Foto's Pierre Hermans)

Gallus sonneratii





Conservation advices - avis de conservation - Erhaltungsberatungen - instandhoudingsadviezen

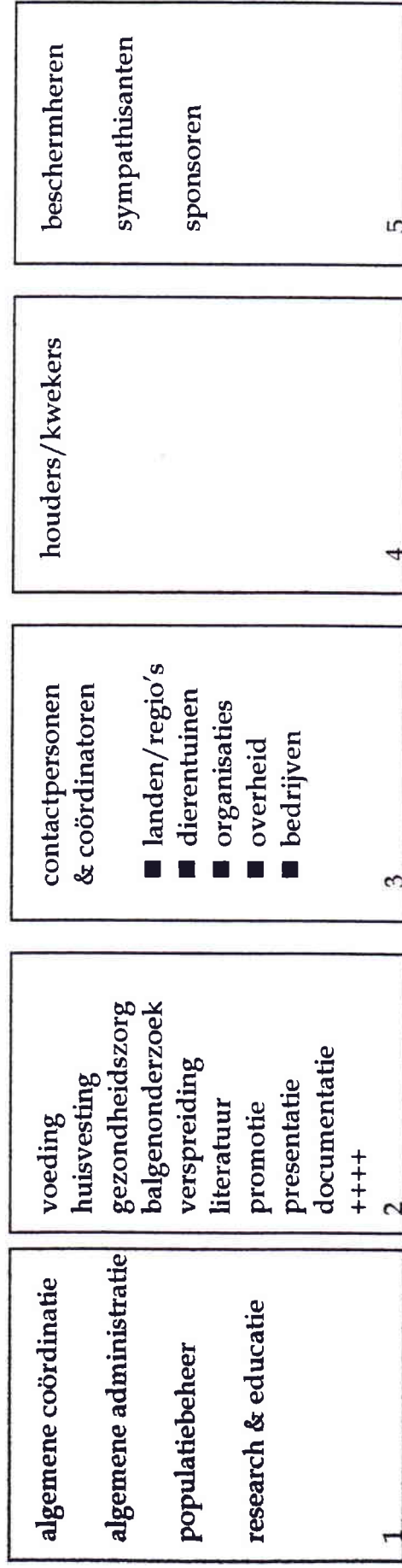
- ☀ huisvesting : binnenhok , buitenren , **beplanting**
- ☀ samenbrengen kweekstellen : **observatie**
- ☀ gezondheid : **ervaring en adviezen**
- ☀ voeding : **variatie**
- ☀ voorbereiding kweekperiode : **behoeften** van
de vogels
- ☀ eieren : bewaren , broeden
- ☀ opfok kuikens : huisvesting , voeding
- ☀ stamboek : **registratie** van alle gegevens

Ontwerp structuur EJFG

Dit is een nieuw ontwerp dat gebaseerd is op de ervaring van één jaar EJFG onder de nieuwe vorm. Zoals je merkt heb ik de piramidestructuur verlaten en dit om verschillende redenen:

- wij zijn een groep van liefhebbers, waaraan iedereen vrijblijvend meewerkt; er is dus geen reden voor een hiërarchie. Niemand is immers baas over niemand.
- een dergelijke groep zal maar functioneren, wanneer voldoende mensen zich ervoor inzetten dat de verschillende taken (lees: het werk) over een aantal bereidwillige en bekwame schouwers verdeeld worden
- onze groep is een feitelijke vereniging, waarbinnen iemand vrijwillig en voor zolang hij of zij dit verkiest een bepaalde taak (lees: verantwoordelijkheid) op zich kan nemen. Dit kan uiteraard alleen wanneer men zich hiervoor door de meerderheid van de groep gesteund weet, terwijl de groep zelf op zijn beurt op de betrokkene moet kunnen rekenen.

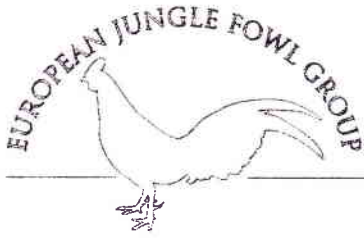
Ik zou de volgende structuur aan de groep willen voorleggen, omdat hij mij werkbaar lijkt en omdat ik de indruk heb dat wat dit jaar in positieve zin gebeurd is, min of meer op deze manier is verwezenlijkt:



Enige toelichting bij dit schema:

- Iemand kan op vijf verschillende manieren tot de groep behoren; deze vijf mogelijkheden worden in de vijf blokken voorgesteld. Theoretisch kan men uiteraard in de vijf blokken tegelijk thuishoren; men kan daarentegen ook maar in één groep fungeren. In de ledenlijst kan op een eenvoudige manier door middel van een code achter de naam worden aangegeven op welke manier iemand in de groep actief is.
- De verschillende codes staan voor:
 1. overkoepelende functies: de betrokkenen nemen een globale taak op zich die kadert in de gehele groep - ook internationaal.
 2. specialisten: de betrokken leden houden zich met één of meer specifieke problemen bezig en zijn daar ook verantwoordelijk voor ten opzichte van de andere groepsleden.
 3. vertegenwoordigers: hier zijn verschillende mogelijkheden:
 - 3.1 van bepaalde regio's: coördineren de activiteiten van de EJFG voor een bepaalde streek en vertegenwoordigen die streek indien nodig op vergaderingen;
 - 3.2 van bepaalde belangengroepen: vertegenwoordigen deze belangengroepen binnen de EJFG en vice versa; van hen wordt dus verwacht dat ze op de beide terreinen geëngageerd zijn.
 4. diegenen die in werkelijkheid wilde kamhoenders bezitten en bereid zijn deze binnen het kader van de doelstellingen van de groep te houden en te kweken.
 5. al diegenen die op één of andere manier de groep steunen. In deze groep kunnen ook verenigingen en bedrijven voorkomen (met dan eventueel een vertegenwoordiger in groep 3).
- Het spreekt vanzelf dat er heel wat wisselwerkingen nodig zullen zijn tussen de leden van de verschillende groepen. Enkele concrete voorbeelden:
 - vb. 1: Een dierenpark in Frankrijk heeft een bepaald dier nodig. Via de coördinator voor Frankrijk wendt het zich tot de verantwoordelijke populatiebeheer die op zijn beurt een kweker aanspreekt die over de betrokken soort beschikt. Misschien heeft het park wel een rechtstreekse vertegenwoordiger; die kan dan de zaak verzorgen.
 - vb. 2: Een liefhebber - kweker heeft een bepaald probleem met zijn dieren. Hij wendt zich rechtstreeks of via de vertegenwoordiger van zijn streek tot de betrokken specialist (voeding, gezondheid, huisvesting, kweek, wetgeving, noem maar op) en profiteert op die manier van de ervaring die in de hele groep aanwezig is.
 - Vb. 3: laat je eigen fantasie maar werken...
- Het is duidelijk dat vooral de invulling van vak 2 nog sterk kan uitgebreid worden (DNA-onderzoek, redactie nieuwsbrief, organisatie allerhande..)

(Ludo Pinceel, december 1998)



Stamboek - Identificatiefiche

EJFG nr. :
(niet invullen)

Soort - ondersoort :

(wetenschappelijke naam)

geslacht :
(1,0 of 0,1)

volledig ringnr. :

Geboortedatum :

(minstens geboortjaar)

locatie geboorte :

(naam, adres)

Datum aankomst :

Datum vertrek :

Nieuwe locatie :

(naam, adres)

datum sterfte :

Vader : locatie-herkomst :

(naam, adres)

volledig ringnr. :

Moeder : locatie-herkomst :

(naam, adres)

volledig ringnr. :

Locatie - Houder :

naam, voornaam :

adres :

postcode, plaats :

tel./fax. :

land :

Stamboeknr. EJFG : (niet invullen)

datum fiche :

- Heeft u nog gegevens van (gekweekte) dieren van dit of de vorige jaren, met de nieuwe bestemming ?
- Gebruik één fiche-blad per te registreren vogel a.u.b.
- Alle gegevens, hoe onvolledig ook, zijn zeer welkom
- Hartelijk dank voor uw medewerking aan een verstandig beheer van de Wilde Kamhoenders

DNA & Kamhoenders

Het DNA-onderzoek voor de kamhoenders is onderdeel van een gezamenlijk project van Museum National d'Histoire Naturelle te Parijs (Frankrijk), Istituto Nazionale per la Fauna Selvatica te Bologna (Italië) en World Pheasant Association ter bestudering van de hoenderpopulaties in Europa en daarbuiten.

DOEL:

- vaststelling **zuiverheid** individuen in de bestaande populatie in beschermd milieu
- vaststelling **genetische variatie** binnen de bestaande populatie
- bijdragen verlenen aan de **taxonomie** van de kamhoenders in het algemeen en meer in het bijzonder van de ondersoorten van het rode kamhoen.

AFGELEIDE DOELSTELLINGEN:

- een basis verschaffen voor het management van de kamhoenders; **stamboeken**
- het beperken van **invoer** uit de oorsprongslanden
- het beschikbaar stellen van 'zuivere' soorten en ondersoorten van de kamhoenders voor **onderzoek**
- het bevorderen van de **interesse** in een groep fazanten, die een eeuwenlange relatie heeft met de mens

FINANCIËN:

- nodig Euro 65.000,- -
- inmiddels beschikbaar Euro 55.000,-
- beschikbaar op dit moment middels fondsenwerving binnen EJFG Euro 3.200,- -
- Geschat aantal monsters voor deze groep 150
- Kosten voor deelname per monster Euro 10,- -

RESULTAAT:

- inzicht in de bestaande situatie en resulterend in **management** van zuivere soorten en ondersoorten
- Europese samenwerking voor een groep fazantachtigen, die een enorm **belang vertegenwoordigt** voor de mens
- Unieke mogelijkheid om bestaande fazantenbestanden '**door te lichten**'
- Bijdragen leveren aan de **biologische kennis** van deze groep fazantachtigen
- Het duidelijk maken aan een breed publiek wat het belang is van deze groep



Inschrijflijst voor onderzoeksmateriaal

Datum: _____

1 Eigenaar Naam : _____ Tel : _____
 Straat : _____ Fax : _____
 Postcode : _____ Email : _____
 Plaats : _____
 Land : _____

2 Inzender Naam : _____ Tel : _____
 Straat : _____ Fax : _____
 Postcode : _____ Email : _____
 Plaats : _____

Materiaal: dier(en) / mest / swab(s) / overig nl.: _____

Soortnaam Nederlands : _____
Soortnaam Wetenschappelijk : _____

Overige informatie: Hok / ren nummer : _____
 Herkomst : Import: nee / ja , wanneer?: _____
 Groeps aantal : _____
 Leeftijd en/of geb. datum : _____
 Datum verzending : _____
 Aantal monsters / dieren : _____

Gewenst onderzoek: sectie
 bacteriologie
 virologie
 parasitologie
 overig nl.: _____

Opmerkingen / reden van inzenden: _____

Waargenomen ziekte verschijnselen : _____
Geluid : _____
Voedselopname : _____
Ontlasting (kleur / consistentie) : _____
Gedrag : _____
Beweging : _____
Overige verschijnselen : _____

Sectierapport**Naam:****Datum:**

Dier:

Conditie	:	_____
Gewicht	:	_____
Ringnummer	:	_____
Uitwendige afwijkingen	:	_____
Inwendige bevindingen	:	_____
Ademhalingsapparaat	:	_____
Darmkanaal	:	_____
Darmlengte	:	_____
Organen	:	_____
Botten / kop	:	_____

Vervolg onderzoek

- Parasitologie :
- Bacteriologie :
- Schimmels / gisten:
- Virologie :
- Serologie :

Resultaten

Gevonden parasieten	:	_____
Gekweekte bacterien	:	_____
Schimmels / gisten	:	_____
Virusisolatie	:	_____

Einduitslag : _____

Antibiogram:

naam	G	I	O	opmerkingen
Amoxicilline				
Doxycycline				
Baytril				
Flumequine				
Neomycine				
Penicilline				
Trimethoprim/sulfa				

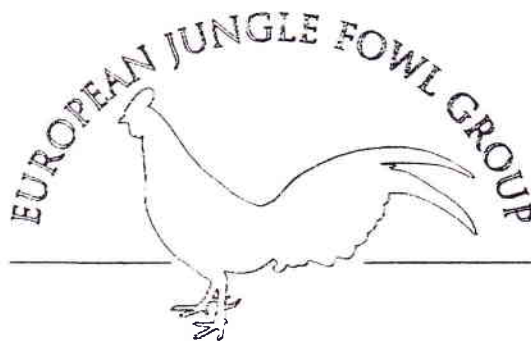
G = gevoelig
I = intermediair
O = ongevoelig

International coordinator
Han Assink

Coordinator Germany
Dieter Arnolds

Coordinator France
Alain Hennache

**Coordinator
United Kingdom**
Nick Worth



**Population Management
Coordinator Benelux**
Pierre Hermans

**Coordinator
Research & Education**
Ludo Pinceel

JAARVERSLAG 1998 - VOORUITZICHTEN 1999

1. Jaarverslag 1998

Het voorbije jaar 1998 was een uitermate actief jaar, sinds de beslissing in november '97 om de sedert januari '80 bestaande kamhoenderwerkgroep om te vormen tot de "European Jungle Fowl Group". Dat deze vernieuwing en internationalisering de juiste keuze is, zal blijken uit de talrijke bijeenkomsten en realisaties en de respons van de kamhoenderliefhebbers.

1.1. Vergaderingen en activiteiten in 1998 :

5 bijeenkomsten van de groep, 3 werkvergaderingen i.v.m. de voorbereiding en productie van de posterpanelen en het logo, 3 werkvergaderingen i.v.m. de voorbereiding van het dieetonderzoek, 3 dagen staalname kamhoenders voor DNA-onderzoek, 3 reizen voor balgenonderzoek naar Tring en Leiden, 1 kamhoenderdag voor de leden.

1.2. Publicaties :

Wervingsartikelen in WPA-nieuwsbrief, WPA-France, AVIORNIS en Deutsche Geflügel Zeitung; artikel in WPA-nieuwsbrief: 'kamhoenders verdienen onze aandacht'.

Deze publicaties hebben geresulteerd in een lijst van meer dan 50 deelnemers tot nu toe !

1.3. Promotie en lezingen :

- De prachtige posterpanelen in 4 delen genoten veel aandacht op de WPA fazantendag, de kamhoenderdag te Kleve (D) en op de AVIORNIS show te Geel. Dank zij het nieuwe logo heeft de groep een herkenbare identiteit.
- Lezingen op de WPA fazantendag en jaarvergadering, de kamhoenderdag te Kleve en Aviornis regio O.-Brabant, wekten bij het brede publiek interesse op voor de wilde kamhoenders en informeerden de deelnemers aan de groep over de identificatie van deze fazantachtigen, hun verspreidingsgebied en het bestand in de liefhebberij.

1.4. Kamhoenderdag te Kleve (D) :

Op de eerste ledendag voor de kamhoenderliefhebbers waren een 40-tal aanwezig. Het besluit is duidelijk : er is een grote behoefte om mekaar te ontmoeten en samen kamhoenderaangelegenheden te bespreken. De belangstelling voor wilde kamhoenders is veel groter dan algemeen wordt gedacht.

1.5. Onderzoek :

- Het naar buiten treden van de EJFG heeft o.a. geleid tot meerdere contacten met onderzoeksinstellingen die grote belangstelling tonen voor de herkomst van de gedomesticeerde hoenders en de genetische variabiliteit van de wilde kamhoenders.
- Tijdens 2 verdere bezoeken aan Tring en 1 aan Leiden werd nog meer materiaal verzameld i.v.m. de ondersoorten van het rode kamhoen (fotomateriaal, geografische gegevens, literatuur).
- De EJFG werkt mee aan het DNA-onderzoek van Bologna : een 70-tal veerstalen van dieren bij liefhebbers en referentiestalen van Leiden werden voor onderzoek opgestuurd. Het resultaat van dit onderzoek zal als basis dienen om een register-stamboek op te starten.
Er zijn breekingen in voorraad om niet-geringde en toch waardevolle dieren te registreren.
- Aan enkele liefhebbers werden adviezen verstrekt i.v.m. de fenotypische zuiverheid van rode kamhoenders in het bijzonder en het houden van wilde kamhoenders in het algemeen.

1.6. Steun - sponsoring :

De algemene werking van de EJFG en de resultaten zijn natuurlijk enkel mogelijk door de vrijwillige en blijvende inzet van de medewerkers en tot onze vreugde zijn er ook stilaan nieuwe mensen die zich aanbieden om een actieve rol te spelen in het grote kamhoenderproject.

Wij danken WPA, Aviornis International en enkele leden die door hun financiële giften de werking ondersteunen.

2. Vooruitzichten voor 1999

2.1. Bijeenkomsten :

2 à 3 vergaderingen van de groep actieve medewerkers, een aantal werkvergaderingen over specifieke onderwerpen, naargelang de behoefte, 1 kamhoenderdag voor alle leden, ...

2.2. Publicaties :

- wervingsartikelen in Aviornis asbl, France, UK, Iberica; WPA News; Phoenix Int.; Geflügel-Börse; om de deelnemerslijst uit te breiden;
- artikel in tijdschriften met de resultaten van de EJFG en over het opstarten van een stamboek, gecombineerd met 3de vragenlijst aan de medewerkers in functie van het stamboek;
- bijhouden van een documentatiemap en opstellen van 'husbandry guidelines'.

2.3. Promotie en lezingen :

- ter beschikking stellen van de posterpanelen voor manifestaties;
- lezingen op WPA-fazantendag en Aviornis-bijeenkomsten, eventueel voor andere verenigingen.

2.4. 2de Internationale Kamhoenderdag :

wegens het grote succes van de eerste keer, wordt dit initiatief voortgezet.

2.5. Onderzoek :

- contacten met onderzoeksinstituten onderhouden en coördineren;
- na in totaal 4 bezoeken aan Tring, 1 aan Parijs en 1 aan Leiden, zouden we nu kunnen komen tot een algemene conclusie inzake balgenonderzoek en verspreidingsgebied; dit kan resulteren in het samenstellen van geïllustreerde en gemotiveerde documentatie voor alle medewerkers aan het kamhoenderproject;
- verdere medewerking aan het DNA-onderzoek, verzamelen en verwerken van de resultaten.

2.6. Nieuwe en voortgezette initiatieven :

- medewerking aan en coördinatie van dieet- en gezondheidsonderzoek;
- opstarten van stamboek : inventariseren en registreren van de aanwezige dieren op basis van DNA-onderzoek; optimaliseren van het bestand door geven van adviezen en suggesties en door het uitwisselen van dieren;
- invullen van de organisatiestructuur; actualiseren van de doelstellingen;
- andere nieuwe initiatieven, aangebracht door bestaande en nieuwe actieve medewerkers, coördineren.

2.7. Steun - sponsoring :

Gezien de grote behoefte aan onderzoek en invulling van het kamhoenderproject, rekenen wij op de aanhoudende inzet van de huidige en nieuwe medewerkers.

Om deze werking voort te zetten aanvaarden wij dan ook zeer dankbaar alle financiële steun vanwege WPA, Aviornis, andere verenigingen, instellingen, bedrijven en vrijegevig personen.

Voor de EJFG , Pierre Hermans
20 januari 1999